

Eksperimenter og politologisk forskning: Muligheder og begrænsninger¹

Julie Hassing Nielsen

Post.doc., Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

De seneste år har bevidnet et boom i brugen af eksperimenter inden for politologisk forskning. Indtil da havde politologien kun modvilligt accepteret eksperimenter i sin metodiske værktøjskasse, imens nabo-disciplinerne – økonomi og psykologi – har benyttet dem i årevis. Denne artikel har to formål. For det første opridses mulighederne og begrænsningerne ved brug af forskellige eksperimentelle designs. Her fokuseres på laboratorie-, survey- og felt eksperimenter. Der argumenteres for, at valget af eksperimentelt design ofte repræsenterer et tradeoff mellem kontrol af intervenserende faktorer og eksperimentel realisme. For det andet opridses kort de politologiske problemstillinger, hvor eksperimentet er særligt velegnet som metode. Her fremhæves, at særligt studiet af politisk psykologi, som har været voksende de seneste år, har haft gavn af eksperimentet grundet feltets ofte endogene problemstillinger, som ellers er svære at undersøge.

Hvorfor eksperimenter i statskundskab?

Tildelingen af Nobelprisen i økonomi i 2009 til Elinor Ostrom illustrerede en udvikling, som længe havde været undervejs: Eksperimenteres stigende anerkendelse inden for politologisk forskning. Igennem hovedparten af sin forskningskarriere befandt den empiriske Ostrom sig enten i felten eller i laboratoriet for at undersøge klassiske fordelingsspørgsmål eksperimentelt. Resultatet blev blandt andet teorien om „*common pool resources*“, som adresserer, hvordan samfundsinstitutioner opbygges og fungerer (e.g., Ostrom 1999, Ostrom 1998, Ostrom and Gardner 1992). Men Ostrom er også personificeringen af

en tværdisciplinær strømning, som har præget forskningen de seneste årtier. Skønt hun oprindeligt var uddannet økonom, trak hun også på det antropologiske felt eksperiment, alt imens hun adresserede problemstillinger, politologerne længe havde monopoliseret.

Historien om Ostroms Nobelpris er altså historien om en stadig mere rodfæstet tværdisciplinær politologisk tilgang. Særligt psykologiske og økonomiske teorier testes i stigende omfang eksperimentelt med henblik på at besvare politologisk relevante problemstillinger. Det nye består i det tværdisciplinære møde mellem psykologi, økonomi og politologi forenet via det eksperimentelle forskningsdesign – et møde, som belyser nye vinkler på gamle problemstillinger. Der er primært tre grunde til denne udvikling. For det første er der en stigende interesse i at identificere kausale forhold inden for politologien (e.g., Hariri 2012). Denne interesse går hånd i hånd med en opblødning af politologers måde at anskue inferens og validitet. Hvor robusthed og validitet indtil for nyligt blev vurderet på baggrund af large-n repræsentative stikprøver af befolkningen, så har man nu åbnet for eksperimentets måde at danne inferens på baseret på Rubins kausalmodel, som forklares nedenfor. For det andet har vi set en stigende interesse for den psykologiske dimension af politologiske problemstillinger, eksempelvis i studier af personligheds betydning for holdningsdannelse (e.g., Gerber et al. 2013, Gerber et al. 2011, Dinesen et al. Forthcoming).² Og, som jeg senere fremhæver, er særligt de psykologiske problemstillinger velegnet til at blive undersøgt eksperimentelt. For det tredje har den teknologiske revolution siden 1990'erne introduceret ny software, og sammen med mulighederne på internettet har dette gjort eksperimenter betydeligt lettere at udføre eksempelvis via spørgeskemakonstruktioner (Morton and Williams 2010b, 339-340).

Denne artikel introducerer de basale fordele og ulemper ved brugen af forskellige eksperimentelle designs inden for politologien – her fremhævet som et tradeoff mellem muligheden for kontrol på den ene side og eksperimentel realisme på den anden. Herudover behandles kort de psykologiske politologiske problemstillinger, hvor eksperimentet er særligt velegnet som metode. Nærværende artikel skal derfor ses i sammenhæng med Nielsen, Sebald og Webbs (2014) og Habekost og Niensens (2014) bidrag til dette temanummer. Hvor førstnævnte artikel behandler brugen af eksperimenter inden for økonomisk forskning og opřidser de problemstillinger, eksperimenter særligt bruges til inden for denne disciplin, omhandler sidstnævnte psykologiens brug af eksperimenter med særligt fokus på kognitiv og affektiv neuroscience.

I denne artikel berører jeg tre typer af eksperimenter – laboratorie-, survey- og felt eksperimenter. Det naturlige eksperiment fremhæves også ofte som en fjerde eksperimentform. Præmissen bag et naturligt eksperiment er den samme som et almindeligt eksperiment: Randomiseret behandling tildelt en gruppe, imens en anden gruppe forbliver ubehandlet – hvilket jeg vil beskrive mere detaljeret i næste sektion (e.g., Angrist and Pischke 2009). Da denne randomisering sker naturligt i naturlige eksperimenter, og man derfor ikke med sikkerhed kan fastslå, at randomiseringsmekanismen ikke beror på en ukendt faktor, benævnes randomisering i naturlige eksperimenter „*as if random*“ (Dunning 2008). De fleste naturlige eksperimenter adresserer historiske og institutionelle spørgsmål (e.g., Acemoglu et al. 2010), selvom nogle også kigger på mere psykologiske problemstillinger, eksempelvis Dreyer Lassen og Serritzlews (2011) naturlige eksperiment om kommunesammenlægnings betydning for politisk legitimitet (Dreyer Lassen and Serritzlew 2011). Fordi naturlige eksperimenter ikke involverer forskerens aktive intervention i datagenereringsprocessen, og fordi randomisering antages *post hoc*, adresserer de andre metodiske udfordringer end dem, der her behandles i relation til det eksperimentelle design. Derfor vil de ikke blive behandlet yderligere i nærværende artikel.

Det første afsnit i artiklen beskriver eksperimentet som metodisk design, herunder hvordan det adskiller sig fra de klassiske large-n repræsentative observationsstudier, som ofte bruges inden for politologien. Herefter præsenteres de tre hyppigst forekomne eksperimentelle designs: laboratorie- (herefter lab-), survey- og felt eksperimenter. Det fremhæves, at valget af eksperimentelt design ofte er et tradeoff mellem eksperimentel kontrol og mundan realisme. I artiklens andet afsnit behandles relationen mellem metodevalg (i.e. eksperimenter) og de forskningsspørgsmål, som man ønsker at undersøge. Her beskrives afslutningsvist, hvorfor særligt politisk psyko-

logiske spørgsmål er velegnet til at blive undersøgt eksperimentelt.

Hvad er et eksperiment?

Inden for politologisk forskning skelner man traditionelt mellem tre typer af eksperimentelle designs; lab-, survey- og felt eksperimenter. Hvert forskningsdesign har sine fordele og ulemper, ligesom de alle fortsat udvikler sig i nye retninger grundet forskernes opfindsomhed og den teknologiske udvikling. Særligt har lab- og survey eksperimenter været i markant fremmarch de seneste år grundet teknologiske landvindinger (Morton and Williams 2010b, 340). I dette afsnit konceptualiseres eksperimentet som metode, og Rubins Kausalmodel, hvorpå eksperimentets underliggende logik er bygget, forklares.

Eksperimenter besvarer kausale spørgsmål, og metoden beror på den kontrafaktiske tilgang til kausalitet, også kendt som Rubins Kausalmodel (RKM). Grundlæggende defineres en kausal relation som en „*asymmetrisk relation mellem to fænomener, årsag og virkning, hvor den betingede sandsynlighed for virkning, når årsag er til stede, adskiller sig fra den ubetingede sandsynlighed for virkning, når årsag ikke er til stede*“ (Hariri 2012, 185). I RKM deducerer man med andre ord den observerede virkning, når en given årsag er til stede, med den observerede virkning, når årsagen er fraværende (Rubin 1974). Et eksempel kan være, at vi ønsker at måle alkohols betydning for hovedpine. Alkohol er her årsag, og hovedpine er virkningen. I RKM deducerer man da den observerede hovedpine *efter* indtagelse af alkohol med den observerede hovedpine *uden* indtagelse af alkohol. Forskellen mellem graden af de to hovedpiner er alkohols betydning. Desværre er virkeligheden ikke så simpel, da den kontrafaktiske situation ofte ikke er målbar, da det jo ikke var det, som skete (!). Denne situation overkommer man i et eksperiment ved *randomiseret* tildeling af behandling (eksempelvis alkoholindtag) til en indsatsgruppe, som får behandling, samtidig med man beholder en *randomiseret* kontrolgruppe, som ikke modtager behandlingen. Ofte – særligt når der er tale om medicinske forsøg – involveres også placebo grupper. Randomisering er her kursiveret, fordi man ved tilfældig tildeling af behandling og placering i kontrolgrupper kan antage, at alle faktorer, som har betydning for det kausale forhold, holdes konstante. Den ikke-behandlede kontrolgruppe udgør ofte eksperimentets såkaldte baseline.

Den ovenstående basale beskrivelse af eksperimentet er senere – i takt med eksperimenterens opblomstring inden for politologien – blevet døbt „den naive forklaring af eksperimenter“, da flere designs eksempelvis ikke længere opererer med en baseline, og mange designs ofte er mere komplekse end skitseret ovenfor (Morton and Williams

2010b, 341). Eksperimentet beror på en række antagelser om effekten af den eksperimentelle behandling på deltagerne. Disse antagelser kaldes Stable Unit Treatment Value Assumptions (SUTVA), og ethvert eksperimentelt design og dets resultater skal altid evalueres på baggrund af, hvorvidt eksperimentet lever fyldestgørende op til disse antagelser (Morton and Williams 2010a, 96-97).

Eksperimenter har som politologisk metode haft en kæmpe renæssance de seneste år – en udvikling, som er dokumenteret i adskillige studier (e.g., Morton and Williams 2010a, McDermott 2002, Druckman et al. 2011, Druckman et al. 2006). Den eksperimentelle metode er dog et lån fra psykologi og økonomi. Traditionelt set har politologien været en observationsvidenskab og ikke en eksperimentel videnskab, som det allerede blev manifesteret tilbage i 1909 af *American Political Science Association's* daværende præsident Lowell (Lowell, 1910). Meget vand er løbet under broen siden da, og eksperimenter er nu i vid udstrækning en accepteret politologisk metode. Alligevel har mange forskere stadig svært ved at forene sig med det faktum, at eksperimenter ikke beror på et large-n repræsentativt udsnit af befolkningen, men drager kausal inferens og validitet fra RKM og den målte behandlingseffekt.

En af de absolutte fordele ved eksperimenter er mulighed for kausal estimering. Ligesom vi kan læse i dette temanummers artikel om eksperimentelle økonometri (Nielsen et al. 2014) og eksperimentel psykologi (Habekost and Nielsen 2014), adskiller eksperimentel data sig fra observationsdata ved forskerens aktive involvering i datagenereringsprocessen (DGP). Ved regulære observationsdata intervenserer forskeren ikke aktivt i DGP, og man kan derfor ikke identificere kausalsammenhæng, da man ikke har den kontrafaktiske situation at sammenligne det observerede fænomen med (e.g., Angrist and Pischke 2009). At det eksperimentelle design beror på en aktiv DGP betyder, at der stilles andre krav til forskeren og forskningsprocessen, når det eksperimentelle design udføres. Mange af disse krav er beskrevet mere fyldestgørende andetsteds (e.g., Morton and Williams 2010a, Druckman et al. 2011). Her vil jeg fokusere på to: Eksperimentel kontrol og mundan realisme.

Det eksperimentelle design: Et tradeoff mellem kontrol og realisme

I den virkelige verden forgår mange kausale processer på samme tid, og andre faktorer (ofte indsamlet i fejlløbet i kvantitative forskning) influerer ustandseligt på det kausale forhold, som vi ønsker at måle. Ofte ønsker man at isolere det kausale forhold så godt som muligt fra andre faktorer, så man kan måle det rene årsag-virkningsforhold. Modsat tilstræber man altid, at det eksperimentelle

design ligner virkeligheden så meget som muligt. Designes eksperimentet på en sådan måde, at man udelukker for mange faktorer, som normalt er til stede i den virkelige verden, kan det gå ud over den mundan realisme (i.e. at eksperimentet ikke ligner den virkelighed, som man forsøger at måle). Mit argument er her, at disse to centrale aspekter næsten altid står i modsætning til hinanden, således en høj kontrollerbarhed i eksperimentet, hvor man holder mange intervenserende faktorer konstante i eksperimentets design, ofte er på bekostning af mundan realisme og vice versa.

Muligheden for kontrol er størst, når forskeren personligt overvåger eksperimentet. Dermed er den også størst i labeksperimenter, hvor eksperimentet – som navnet antyder – udføres i et forskningslaboratorium (e.g., Lyengar 2011). Idet DGP finder sted i forskerens eget miljø, og forskeren kontrollerer det fysiske rum eksperimentet udføres i, kan forskeren kontrollere sig ud af en masse forstyrrende indtryk og faktorer, som deltagerne ellers ville være udsat for i den virkelige verden. Disse kunne f.eks. være samtale med andre mennesker under selve behandlingen. Ved at kunne udelukke dette holder man andre menneskers indflydelse og holdning konstant. Der er spørgsmål, hvor labeksperimenteret er bedre egnet end andre. Ofte bruges dette design til endogene individuelle kognitive eller emotionelle processer, som ikke er fysisk målbare, sådan som Habekost og Niensens (2014) artikel i dette temanummer beskriver. Disse processer er nemlig ikke kun svære at måle i det virkelige liv, fordi de kræver specielle måleredskaber. Disse processer er også under konstant bombardement fra andre intervenserende faktorer i omverdenen. Derfor er labeksperimenter – hvor denne intervenserende „støj“ kan kontrolleres – den bedste måde at måle endogene kognitive og emotionelle processer på. Det er derfor også labeksperimenter, som rangerer højest på kontrollerbarhedsskalaen for de tre typer af eksperimenter, der her fremhæves – efterfulgt (i kronologisk rækkefølge) af surveyeksperimentet og til sidst felteksperimentet.

Med høj grad af kontrol kommer også høj grad af intern validitet. I teorien burde et veldesignet labeksperiment give samme resultater, hvis det bliver gengivet andre steder i verden. Det stigende brug af eksperimenter inden for politologien har de senere år bragt særligt fokus på, hvorvidt et givet eksperimentelt design kan repliceres med samme resultater. En god teoretisk fundats kan give eksperimenter den efterstræbte økologiske validitet (i.e. at eksperimenternes fund kan generaliseres til fænomener eller hændelser i det virkelige liv). Det vil altså sige, at det manifesterede kausal sammenhæng, som er fundet i eksempelvis kontrollerede labeksperimenter, kan generaliseres til den virkelige verden. Den høje grad af kontrol

har dog også en pris, idet den kan forstyrre, hvordan det kausale sammenhæng rent faktisk udspilles i det virkelige liv. Det er netop her, begrebet mundan realisme har betydning.

Labeksperimenter har med deres høje grad af kontrol altså svagheder, og særligt denne eksperimentform er blevet kritiseret for dets manglende mundane realisme. Mundan realisme refererer til spørgsmålet om ekstern validitet (i.e. hvorvidt de fundne resultater kan generaliseres til det omkringliggende samfund). Altså hvordan afspejler eksperimentet de kausale sammenhænge, som rent faktisk finder sted i det virkelige liv. Ofte inddeles mundan realisme i to undergrupperinger: *Eksperimentel realisme* (i.e. hvorvidt deltagerne finder, at der er kongruens mellem den situation, eksperimentet forsøger at imitere, og situationen i det virkelige liv) og *psykologisk realisme* (i.e. hvorvidt deltagerne finder, at der er kongruens mellem de psykologiske processer, eksperimentet genskaber, og tilsvarende processer i det virkelige liv) (Druckman and Kam 2011). Her fokuserer jeg på mundan realisme, som et overordnet begreb, der fanger alle tre ovenstående dimensioner. Mundan realisme refererer altså til begrebet ekstern validitet, fordi man har behov for en høj grad af mundan realisme for at kunne retfærdiggøre, at det eksperimentelle design er i kongruens med det kausale forhold i den virkelige verden, som man ønsker at måle.

Traditionelt har politologien fokuseret på ekstern validitet ved at benytte large-n repræsentative stikprøver af befolkningen i næsten alt kvantitativ forskning. Idet eksperimenter udleder kausal inferens ved randomisering af behandling og dermed indskriver sig i den kontrafaktiske forståelse af kausalitet, jf. RKM, kompromitterer de den traditionelle politologiske grundforståelse af, hvad der gør forskning til god forskning, og sikrer høj robusthed i både design og resultater. Med eksperimentet skal man derfor tænke anderledes om kausal inferens og om kvantitative designs robusthed. Men målsætningen for politologer er ikke kun at isolere kausale sammenhænge og estimere effekten af behandling, sådan som eksempelvis psykologer gør det i forsøget på bedre at diagnosticere eller kurere psykiske sygdomme. Målsætningen er heller ikke at verificere kontekstfrie økonomiske teorier, sådan som eksperimentelle økonomer ofte tilstræber, og som Dickson (2011) har opsummeret det: „... *work in experimental economics tends to proceed within a purposefully abstract, „context free“ environment* ...“ (Dickson 2011, 58). Politologers målsætning – også når det gælder brugen af eksperimenter – bør derimod altid være tværdelt: For det første at måle det kausale forhold og for det andet herefter også at udrede (og dette gerne empirisk), hvilke virkninger konklusionerne har på det omkringliggende samfund. Sidstnævnte gælder særligt for politologerne –

og står delvist i kontrast til både psykologiske og økonomiske eksperimentelle studier. På mange måder kan man derfor se politologiske eksperimenter som en to-skrifts temporal tilgang: Først at sikre eksperimentets interne validitet – og hvis denne rangerer højt, derefter at fokusere på ekstern validitet (McDermott 2011, 28). At tænke den politologiske forskningsproces ind i denne to-skrifts temporale tilgang letter også selve forskningsprocessen og er tilmed også med til at sikre de elementer, som udmærker politologisk forskning fra eksempelvis psykologi og økonomi. Det er i denne sammenhæng, at surveyeksperimenter og felteksperimenter bliver interessante.

Surveyeksperimentet – og delvist felteksperimentet (men det vender jeg tilbage til) – besidder den fordel, at de kan udføres relativt billigt på en large-n repræsentativ stikprøve af befolkningen, samtidig med man (nogenlunde) kan kontrollere for forhold, som forventes at intervenere i det undersøgte kausal sammenhæng (e.g., Sniderman 2011). I et surveyeksperiment allokeres behandling i en almindelig survey, hvor deltagerne (ofte) ikke ved, at de deltager i et eksperiment. Randomisering sker ved, at nogle deltagere får en bestemt behandling, og andre deltagere ikke modtager nogen behandling. Sidstnævnte udgør dermed kontrolgruppen. Denne type eksperiment er særligt populært inden for studiet af politiske budskabs betydning for holdningsdannelse. Eksempelvis kan man give deltagerne forskellige argumenter for en given politik, eksempelvis indvandring, og så måle, hvorvidt det tildelte budskab har betydning for deltagerens holdning til indvandring vis-a-vis kontrolgruppen, der enten ikke modtog et budskab, eller deltagere, som modtog et andet budskab (e.g., Druckman 2004).

Idet surveyeksperimenter udføres ved deltageres egne computere og i deres virkelige miljø, er kontrollen af forskellige faktorer ikke mulig at håndhæve i samme grad som i labeksperimenteret. Alligevel er surveyeksperimentet i løbet af få år blevet overordentligt populært blandt politologer. Det eksperimentelle design kan nemlig kombineres med et large-n repræsentativt udsnit af befolkningen, og idet eksperimentet eksekveres i deltageres eget miljø, kan man på flere dimensioner hævde en høj grad af mundan realisme. Surveyeksperimenter er dog *ikke* den virkelige verden, og en række forskere har påpeget dets fejl og mangler. Eksempelvis er behandlingseffekten ofte målt større i surveyeksperimenter vis-a-vis det virkelige liv (e.g., Barabas and Jerit 2010), ligesom de „oneshot“-behandlinger, som man modtager i surveyeksperimenter, er en forsimpning af en langt mere kompliceret proces i den virkelige verden, som deltagerne lever i (e.g., Gaines et al. 2006).

Endelig kan man også drage ud i det virkelige liv – i deltageres eget miljø – og udføre et felteksperiment (e.g.,

Gerber 2011, Gerber and Green 2010). Det antropologisk-inspirerede felteksperiment er den mindst hyppigt brugte eksperimentform inden for politologien, men den bør bestemt ikke overses. Da vi befinder os i deltagernes eget miljø, og særligt hvis vi ligefrem tildeler behandlingen uden deltagernes viden herom, sikrer vi nemlig med et veludvalgt felteksperiment en meget høj grad af mundan realisme, som end ikke surveyeksperimentet – trods dets fortræffeligheder – kan overgå. Ved at befinde os i deltagernes virkelige miljø og tildele randomiseret behandling i dette miljø sikrer vi, at det naturlige sammenspil mellem relevante observerbare og ikke observerbare variable og det kausale forhold, som vi er interesserede i at måle, udspilles på naturlig vis. Vi er her ude over labeksperimentets kunstige kontrol, og dermed sikrer vi den højeste grad af mundan realisme, som man kan finde inden for eksperimentelle designs.

Men at være ude i „det virkelige liv“ kan give problemer i relation til deltagerne. Særligt relaterer disse problemer sig til deltagernes villighed til at indgå i eksperimentet – ikke blot hvis det drejer sig om deltagernes bevidste deltagelse i eksperimentet, men også hvis deltagerne ubevidst tildeles behandling i et eksperiment. Inden for eksperimentel forskning fremhæver man „compliance“-problematikken (i.e. hvorvidt deltagerne „adlyder“ og modtager den eksperimentelle behandling). Grundet den ofte sporadiske kontakt mellem forskeren og deltagerne i et felteksperiment kan man ikke sikre, at deltagerne modtager behandling på lige fod med eksempelvis deltagere i et labeksperiment. Ofte er problemet, at kun dele af den behandlede deltagergruppe rent faktisk har modtaget behandlingen. Dette benævnes også „one-sided compliance“ (Gerber 2011, 127). En måde, hvorpå man kan overkomme disse problemer, er ikke at måle den gennemsnitlige behandlingseffekt, hvor der ikke tages højde for „compliers“ og „non-compliers“, men at måle den gennemsnitlige behandlingseffekt for dem, som reelt modtog behandlingen. Sidstnævnte kaldes også „complier average causal effect“ (CACE) (Gerber 2011, 128). Tabel 1 opsummerer det tradeoff, jeg her har beskrevet mellem de tre eksperiment typer og mundan realisme vis-a-vis kontrollerbarhed.

Tabel 1: Mundan realisme og kontrollerbarhed: Laboratorie, survey- og felteksperiment

	Mundan realisme	Kontrol
Laboratorieeksperiment	Lav	Høj
Surveyeksperiment	Lav/Middel	Middel
Felteksperiment	Høj	Lav

Kilde: Forfatterens egen tabel

Så hvad er at foretrække? Labeksperiment, som rangerer højt på kontrol, men lavt på mundan realisme? Felteksperiment som rangerer højt på mundan realisme, men lavt på muligheden for kontrol? Indtil nu har de fleste politologer foretrukket en gylden middelvej og benyttet den nyeste teknologi til at udvikle surveyeksperimentet, der beror på RKM-logikken, men ofte udføres på en large-n repræsentativ stikprøve af befolkningen. Det er dog ikke kun kontrollerbarhed og mundan realisme, og de dertilhørende begreber intern og ekstern validitet, som har betydning for brugen af eksperimenter som politologisk design. Det afgørende er forskningsspørgsmålet, som i sidste ende determinerer, hvilke metoder som kan anvendes, og hvor alvorlige eventuelle problemer med kontrollerbarhed og realisme er for de endelige forskningsresultater.

Det eksperimentelle spørgsmål og studiet af politisk psykologi

Ligesom med alle andre politologiske metoder skal også den eksperimentelle metode og forskningsspørgsmålet nøje afvejes i relation til hinanden. Ideelt set er forudsætningen for al god forskning, at spørgsmålet altid kommer først, men ofte har metoden også betydning for, hvilke spørgsmål som reelt kan undersøges, og hvilke aspekter af dem der reelt kan belyses. Man kan sagtens have spørgsmål, som ikke kan besvares med de tilgængelige metoder – ligesom man kan have metoder, som åbner mulighed for besvarelse af enten nye spørgsmål eller belyse nye vinkler på gamle spørgsmål.

De seneste års politologiske jubelseancer over eksperimentets genvundne plads, og de nye teknologiske muligheder, som har flyttet eksperimentets grænser, løber den risiko at give en forringet forståelse af, hvornår eksperimentet som metode er nyttig, og hvilke typer politologiske spørgsmål, der særligt kan besvares eksperimentelt. Foruden selvfølgelig at være spørgsmål af kausal karakter benyttes eksperimentet også særligt inden for det tematiske studie omhandlende politisk psykologi. I dette afsnit præsenterer jeg kort denne hastigt voksende gren inden for samfundsvidenskabelig forskning. Afsnittet tjener som en introduktion til politisk psykologi – en tematik, som læseren får bedre indsigt i ved at læse Laustsens (2014) og Petersen og Aarøes (2014) konklusioner i dette temanummer.

Politisk psykologi er betegnelsen for en bred vifte af studier, som alle tager psykologiske teorier og resultater og tester dem i politologiske studier (e.g., Sears et al. 2003). Denne brede betegnelse dækker over en plethora af forskellige grene inden for psykologiens verden, som er blevet inddraget som politologiske forklaringsfaktorer. Eksempelvis kan nævnes personligheds betydning

for politisk holdningsdannelse, som ikke kun inkluderer lægmands personlighed, som der har været i fokus de senere år (e.g., Mondak and Halperi 2008, Mondak 2010, Gerber et al. 2013, Gerber et al. 2011, Gerber et al. 2010), men også betydningen af politiske elitors personlighed (e.g., Hermann and Taner-Ozkececi 2011, Levy 2003). Herudover har man kigget på psykologiske forklaringer som grupperelationer og gruppedynamikker (e.g., Tajfel 1982), og senest har man også fokuseret på eksempelvis følelsers betydning for holdningsdannelse og politisk adfærd (e.g., Marcus 2003, Lodge and Taber 2005, Haidt 2012).

Brugen af psykologiske teorier i besvarelsen af politologiske spørgsmål er ikke nyt. Allerede tilbage i 1960'erne betonedes den pionerende psykolog Converse betydningen af de såkaldte „belief systems“ (i.e. de overbevisningssystemer bestående af prædispositioner og andre socio-økonomiske faktorer, som influerer holdningsdannelse) (Converse 1964). Senere tog Zaller tråden op i sin berømte bog *„The Nature and Origins of Mass Opinion“* (Zaller 1992). Men med de nye eksperimentelle muligheder har vi nu reelt – for første gang – mulighed for at undersøge de psykologiske processer, som disse værker teoretisk introducerede. Det har medført et massivt boom i empiriske undersøgelser af psykologisk relaterede politologiske problemstillinger.

Den markante brug af eksperimenter inden for særligt studiet af politisk psykologi illustreres måske bedst af indholdet i første udgave af *„Cambridge Handbook of Experimental Political Science“*. Foruden beskrivelser af de enkelte eksperimentformer inkluderer denne håndbog også særskilte sektioner omhandlende beslutningsprocesser, vælgeradfærd, kandidatvalueringer, personlige relationer, studier i etnicitet og identitet, elite beslutningstagning og institutionel behaviorisme – alle tematikker er at finde inden for den psykologiske del af politologiske forskning (Druckman et al. 2011). Der er også særlige områder inden for politisk psykologi, som har taget bestemte eksperimentformer til sig. Det gælder eksempelvis de mange studier i framing af politiske budskabers betydning for holdningsdannelse, som ofte benytter surveyeksperimenter med forskelligartede budskaber for at få et robust estimat af framing-effekten (e.g., Druckman 2001), ligesom særligt studiet af deliberations betydning i beslutningsprocesser har benyttet labeksperimenter (e.g., Karpowitz et al. 2012, Mendelberg and Oleske 2000). Laustsens (2014) bidrag til dette temanummer tjener ligeledes som en god illustration på, hvordan et sur-

veyeksperiment – med studerende som deltagere – kan undersøge, i hvilket omfang præferencer for kandidaters personlighed er forskellig hos henholdsvis venstre- og højrefløjsvælgere.

Det er primært politisk psykologi som politologisk disciplin, der har taget eksperimentel metode til sig de senere år. Primært er det sket, fordi eksperimentet giver en enestående mulighed for at belyse problemstillinger, som ellers har været præget af endogenitetsproblemer (e.g., Angrist and Pischke 2009). Særligt skjulte psykologiske processer som forklaringsfaktor eksempelvis for politisk deltagelse har længe været svære at estimere effekten af grundet endogenitet i de large-n observationsstudier, som traditionelt bruges som datakilde. Med eksperimenter kan man nu teoretisk identificere de enkelte processer *a priori* DGP – for derefter at måle dem empirisk i eksperimentet. Det er stor fremgang for en videnskab, som indtil for nylig ikke havde metoderne til at inddrage psykologiske forklaringsfaktorer i forskningen.

Konklusion

Brugen af eksperimenter inden for politologien er måske noget nyt, men den er kommet for at blive. Denne artikel belyser det stigende brug af eksperimenter inden for politologien med to formål for øje: For det første at præsentere de tre hyppigst forekomne eksperimentelle designs inden for politologisk brug af eksperimenter (i.e. laboratorium-, survey- og felteksperimenter) og diskutere deres fordele og ulemper. For det andet at skitsere de politologiske problemer, som eksperimenter særligt kan besvare. Der argumenteres for, at valget af eksperimentelt design ofte er et tradeoff mellem muligheden for at kontrollere forskellige intervenserende faktorer, som kunne forstyrre målingen af det undersøgte kausalsammenhæng, og mundan realisme (herunder psykologisk og eksperimentel realisme), som på den anden side sikrer studiet validitet.

Politologiens næsten entydige fokus på large-n repræsentative observationsstudier som kriterier for eksperternes validitet har haft stor betydning for udelukkelsen af eksperimenter som valid metode. Men teknologiske landvindinger giver muligheden for at kombinere eksperimentelle designs med large-n repræsentative stikprøver, hvilket har åbnet nye veje for at kombinere disse to indgangsvinkler til videnskabelig robusthed. Surveyeksperimentet kombinerer de to elementer og er derfor særligt populært blandt politologer. Herudover opridses artiklen kort de politologiske problemstillinger, hvor eksperimentet som metode er særligt velegnet. Her tænkes særligt på studiet af politisk psykologi, som før har været politologisk svært tilgængeligt grundet endogenitetsproblemer.

Litteratur

- Acemoglu, D., Cantoni, D., Johnson, S. & Robinson, J.A. 2010, 'From Angien Régime to Capitalism: The Spread of the French Revolution as a Natural Experiment', In Diamond, J. & Robinson, J.A. (eds.), *Natural Experiments of History*, The Belknap Press of Harvard University Press, Harvard.
- Angrist, J.D. & Pischke, J.-S., 2009, *Mostly Harmless Econometrics: An Empiricist's Companion*, Princeton University Press, Princeton.
- Barabas, J. & Jerit, J. 2010, 'Are Survey Experiments Externally Valid', *American Political Science Review*, vol. 104, pp. 226-242.
- Comverse, P. 1964, 'The Nature of Belief Systems in Mass Publics' In Apter, D.E. (ed.) *Ideology and Discontent*, Free Press, New York.
- Dickson, E. S. 2011, 'Economics versus Psychology Experiments. Stylization, Incentives, and Deception', In Druckman, J.N., Green, D. P., Kuklinski, J.H. & Lupia, A. (eds) *Cambridge Handbook of Experimental Political Science*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Dinesen, P.T., Klemmensen, R. & Nørgaard, A.S. Forthcoming 'Attitudes towards Immigration: The Role of Personal Predisposition', *Political Psychology*.
- Dreyer Lassen, D. & Serritzlew, S. 2011, 'Jurisdiction Size and Local Democracy: Evidence on Internal Political Efficacy from Large-Scale Municipal Reform', *American Political Science Review*, vol. 105, pp. 238-258.
- Druckman, J.N. 2001, 'The implications of framing effects for citizen competence', *Political Behaviour*, vol. 23, pp. 225-256.
- Druckman, J.N. 2004, 'Political Preference Formation: Competition, Deliberation, and the (Ir)relevance of Framing Effects', *The American Political Science Review*, vol. 98, pp. 671-686.
- Druckman, J.N., Green, D.P., Kuklinski, J.H. & Lupia, A. 2006, 'The Growth and Development of Experimental Research in Political Science', *American Political Science Review*, vol. 100, pp. 627-635.
- Druckman, J.N., Green, D.P., Kuklinski, J.H. & Lupia, A. (eds) 2011, *Cambridge Handbook of Experimental Political Science*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Druckman, J.N. & Kam, C.D. 2011, 'Students as Experimental Participants. A Defense of the „Narrow Data Base“', In Druckman, J.N., Green, D.P., Kuklinski, J.H. & Lupia, A. (eds) *Cambridge Handbook of Experimental Political Science*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Dunning, T. 2008, 'Improving Causal Inference: Strengths and Limitations of Natural Experiments', *Political Research Quarterly*, vol. 61, pp. 282-293.
- Gaines, B.J., Kuklinski, J.H. & Quirk, P.J. 2006, 'The Logic of Survey Experiments Reexamined', *Political Analysis*, vol. 15, pp. 1-20.
- Gerber, A., Huber, G.A. & Dowling, C.M. 2010, 'Personality and Political Attitudes: Relationships across issue domains and political contexts', *American Political Science Review*, vol. 104, pp. 111-133.
- Gerber, A. S. 2011, 'Field Experiments in Political Science', In Druckman, J.N., Green, D.P., Kuklinski, J.H. & Lupia, A. (eds), *Cambridge Handbook of Experimental Political Science*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Gerber, A.S. & Green, D.P. 2010, 'Field Experiments and Natural Experiments', In Box-Steffensmeier, J.M., Brady, H.E. & Collier, D. (eds), *The Oxford Handbook of Political Methodology*, Oxford University Press, Oxford.
- Gerber, A.S., Huber, G.A., Doherty, D. & Dowling, C.M. 2011, 'The Big Five Personality: Traits in the Political Arena', *Annual Review of Political Science*, vol. 14, pp. 265-287.
- Gerber, A.S., Huber, G.A., Doherty, D. & Dowling, C.M. & Panagopoulos, C. 2013, 'Big Five Personality Traits and Responses for Puarasive Appeals: Results from Voter Turnout Experiments', *Political Behaviour*, vol. 35, pp. 687-728.
- Habekost, T. & Nielsen, J.H. 2014, 'Experimental Methods in Psychology and Cognitive and Affective Neuroscience', *Tidsskriftet Politik* 17, nr. 3.
- Haidt, J. 2012, *The Righteous Mind: Why Good People are Divided by Politics and Religion*, Pantheon Books, Toronto.
- Hariri, J. G. 2012, 'Kausal Inferens i statskundskaben', *Politica* vol. 44, pp. 184-201.
- Hermann, M.G. & Taner-Ozkececi, B. 2011, 'The Experiment and Foreign Policy Decision Making', In Druckman, J.N., Green, D. P., Kuklinski, J.H. & Lupia, A. (eds), *Cambridge Handbook of Experimental Political Science*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Karpowitz, C.F., Mendelberg, T. & Shaker, L. 2012, 'Gender Inequality in Deliberative Participation', *American Political Science Review*, vol. 106, pp. 533-569.
- Laustsen, L. 2014, 'Den personlige faktor: Højre- og venstrierorienterede vælgere foretrækker forskellige kandidatpersonligheder', *Tidsskriftet Politik*, 17, nr. 3.
- Levy, J.S. 2003, 'Political Psychology and Foreign Policy', In Sears, D.O., Huddy, L. & Jervis, R. (eds), *Oxford Handbook of Political Psychology*, Oxford University Press, Oxford.
- Lodge, M. & Taber, C.S. 2005, 'The Automaticity of Affect for Political Leaders, Groups, and Issues: An Experimental Test of the Hot Cognition Hypothesis', *Political Psychology*, vol. 26, pp. 455-482.
- Lowell, A.L. 1910, 'The Psychology of Politics: Presidential Address, Sixth Annual Meeting of the American Political Science Association', *The American Political Science Review*, vol. 4, pp. 1-15.
- Lyengar, S. 2011, 'Laboratory Experiments in Political Science', In Druckman, J.N., Green, D.P., Kuklinski, J.H. & Lupia, A. (eds), *Cambridge Handbook of Experimental Political Science*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Marcus, G.E. 2003, 'The Psychology of Emotions and Politics', In Sears, D.O., Huddy, L. & Jervis, R. (eds), *Oxford Handbook of Political Psychology*, Oxford University Press, Oxford.
- McDermott, R. 2002, 'Experimental Methods in Political Science', *Annual Review of Political Science*, vol. 5, pp. 31-61.
- McDermott, R. 2011, 'Internal and External Validity' In Druckman, J.N., Green, D.P., Kuklinski, J.H. & Lupia, A. (eds), *Cambridge Handbook of Experimental Political Science*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Mendelber, T. & Oleske, J. 2000, 'Race and Public Deliberation', *Political Communication*, vol. 17, pp. 169-191.
- Mondak, J.J. 2010, *Personality and the Foundations of Political Behavior*, Cambridge University Press, New York.
- Mondak, J.J. & Halperin, K.D. 2008, 'A Framework for the Study of Personality and Political Behavior', *British Journal of Political Science*, vol. 38, pp. 335-362.
- Morton, R.B. & Williams, K.C. 2010a, *Experimental Political Science and the Study of Causality: From Nature to the Lab*, Cambridge University Press, New York.
- Morton, R.B. & Williams, K.C. 2010b, 'Experimentation in Political Science', In Box-Steffensmeier, J.M., Brady H.E. & Collier, D. (eds), *The Oxford Handbook of Political Methodology*, Oxford University Press, Oxford.
- Nielsen, C.S., Sebald, A.C. & Webb, E.J.D. 2014, 'Understanding Experimental Economics', *Tidsskriftet Politik*, vol. 17, no. 3.
- Ostrom, E. 1998, 'A Behavioral Approach to the Rational Choice Theory of Collective Action: Presidential Address, American Political Science Association', *The American Political Science Review*, vol. 92, pp. 1-22.

- Ostrom, E. 1999, 'Coping with Tragedies of the Commons', *Annual Review of Political Science*, vol. 2, pp. 493-535.
- Ostrom, E.W., J. & Gardner, R. 1992, 'Covenants With and Without a Sword: Self-Governance is Possible', *American Political Science Review*, vol. 86, pp. 404-417.
- Petersen, M.B. & Aarøe, L. 2014, 'Politisk Psykologi: De næste skridt', *Tidsskriftet Politik*, 17, no. 3.
- Rubin, D.B. 1974, 'Estimating Causal Effects of Treatments in Randomized and Nonrandomized Studies', *Journal of Educational Psychology*, vol. 66, pp. 688-701.
- Sears, D.O., Huddy, L. & Jervis, R. 2003, 'The Psychologies Underlying Political Psychology' In Sears, D.O., Huddy, L. & Jervis, R. (eds), *Oxford Handbook of Political Psychology* Oxford University Press, Oxford.
- Sniderman, P.M. 2011, 'The Logic and Design of the Survey Experiment: An Autobiography of a Methodological Innovation', In Druckman, J.N., Green, D.P., Kuklinski, J.H. & Lupia, A. (eds), *Cambridge Handbook of Experimental Political Science*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Tajfel, H. 1982, 'Social Psychology of Intergroup Relations', *Annual Review of Psychology*, vol. 33, pp. 1-39.
- Zaller, J.R. 1992, *The Nature and Origins of Mass Opinion*, Cambridge University Press, New York.

Noter

1. Jeg ønsker at takke en anonym reviewer for gode og indsigtfulde kommentarer til denne artikel samt Majka Holm (Center for Europæisk Politik, Københavns Universitet) for gode kommentarer og løbende forslag til forbedringer under artikelskrivning.
2. Som eksempel herpå kan også læses L. Laustsens (2014) bidrag til dette temanummer.